

ACC. N:R M. 13769 : 1-3.

Landskap: Småland Upptecknare: Oscar Karlsson, Ålgård

Härad: S. Mörå-ö Uppvidinge Berättare: " "

Socken: Medsejö-ö Ålgård Berättarens yrke: fönsterglasblåsare

Uppteckningsår: 1954 Född år 1879 i Medsejö

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lilba jul och lille julafkon. sid. 1-3.

LUF 47

Skriv endast på denna sida

Lilla Jul och Lille julaften.

1. På olika trakter har man på olika dagar använt benämningarna lilla jul och lille julaften. Vilka dagar har man i Eder trakt kallat så.
2. Firades lilla jul på något särskilt sätt?
3. Förekom det att man gav varandra gåvor vid lilla jul?
4. Har Lucia på något sätt firats i Eder trakt? Klädde man ut sig på något särskilt sätt? Känner Ni till uttrycken "lussegubbar" eller "lussegetter"?
5. När infördes i Eder trakt Luciaseden med den vitklädda flickan med ljus i håret? När såg Ni en Luciabrud första gången?
6. Hur firades Lucia förr i tiden innan man klädde till Lucia-brud?
7. Har det i Er trakt varit vanligt att äta tidig frukost på Luciadagens morgon? Har man några särskilda talesätt eller sedvänjor i sammanhang härmed?
8. Förekom det att man bjöd på Lussibiten? Vad menade man därmed?
9. Brukade man slakta julgrisen på Luciadagen - eller brukade den slaktas på en annan bestämd dag. Fanns det några bestämda tider i samband med julslakten. Skulle slaktaren eller andra medhjälpare ha någon bestämd traktering - eller skulle de få något av slaktmaten med sig hem?
10. Har man i Eder trakt använt uttrycket "svinottan" och vad menade man därmed?
11. Brukade Lucia bjuda på Luciakatter? När infördes seden att baka lussekatter? Vilken form och storlek hade de?
12. Har man firat kyndelsmässan i Eder trakt? Gör man det fortfarande - eller har seden bortlagts - i så fall när?
13. Hur firade man Kyndelsmässan?
14. Har Ni hört talas om att man gav varandra gåvor vid Kyndelsmässan?
15. Har man använt uttrycket Benraskesöndag i Eder trakt? Vilken dag kallades så - och varför fick dagen detta namn?
16. Vilken dag ansåg man att julen tog slut? Och vilka sedvänjor hade man därvid?

1. "Lille jul" firades icke som helgdag men den 13:de dec. kallades så; den 12:te var "lille julaften" och den 13:de "Lille jul". Gåvor utdelades icke men en slags bakverk som kallades "Lussekal" baktes och äts dessa dagar. Detta i min barndom på 1870-80-talen. Lussegafflar hörde jag icke talas om. Lucias eden hörde jag ingenting om förr än långt in på 1900-talet, i dessa bygder. Ej heller med tidig frukost eller "Lussekål". Julgrisen slaktades icke förr än 14-8 dagar före jul. Då slakt skedde skulle alla som deltog i slakten ha slaktsuparna och det kunde sammentligen vara av nöden påkallad, ty den arma grisen skulle försas från sin källa in i det rymliga köket och där "håras" upp på "slaktarbän" förr än den "slakts". Bedövning skedde icke och det arma djuret skrek så att det hördes långa sträckor. Det var på en gård i Frös-Ekegård. Påkallt sin som en stor gris skulle slaktas. Densamma var släpad fram till slugan. Fårslugobron var sammentligen hög och när man kommit halvögs upp på denna med grisen lyckades den rycka sig lös från

Luf. 47

1

sinna böddlar. Slaktkniven hade slaktaren lagt ifrån
 sig vid sidan av bron, och denne kniv grep grisen
 med sin mun och rusede bort från gården. Slaktare
 och medhjälpare blevo på häjma, att någon slakt ej blev
 av den dagen. Den dagen slakten skedde fingo medhjälpare
 och slaktare mat och brännvin där de vara, men "Smak-
 liden" fingo de senare sig tillställt. "Svinotta" såldes om då man
 hade varit sig förelagt ett svart arbete eller annat svart föredag.
 Då sådes det att: "det var som en riskig svinotta" Likaså då
 man varit tidigt upp på morgonen för att bräcka såd,
 "kåra klassrese" m. m. Om punktet 11 vet jag ej något. "Lyndesmässa"
 firades allmänt ända från till 1900. sålts ingång. "Sjunnemesse-
 harij" såldes det om. "Harj" och "harij" betydde att mycket arbete och
 förberedelse förestod, eller utomordentlig brädka. Detta ord harij eller
 harij kunde kunna likställas med nuvarande uttryck "häkij" Hur denna
 dag firades minn jag inte om och ej håller om. giror denna dag.
 Benrastesändag har jag hört talas om, men icke hur eller när densamma
 firades. "Finganddag Hurv dandag julen ut" var ett såltsätt i detta

ACC. N:R **M. 13769:3.**

krakter för och är så ämna. Denna dag och efterföljande var
del barnens och fäst överallt där barn funnos. Julgranen plund-
rades och karameller och annat äbbart som fanns i granen
såsom sockret insvept i peppar, äpplen m. m. förtäres av barnen.
Då granen var fri från all klädsel, drogs den under skratt och
jubel från barnen ut på "sopbänken" där den fick påhärrning av
småfåglar vilka suckade av de talgrestor som från ljusen dropp-
pal ned på granens grenar. Så blev granen även i sin förnedrigs-
slund, till glädje för fåglarna.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.